

4. Korzyści, jakie będą wynikać z zarejestrowania i utrzymania odmian regionalnych, w tym możliwość skorzystania ze wsparcia w ramach PROW 2014-2020

Wiesław Podyma

Jednym z miejsc gdzie często goszczą stare odmiany roślin rolniczych i warzyw a także drzew owocowych jest Krajowa Lista Produktów Tradycyjnych. Pod pojęciem produktu tradycyjnego jest rozumiany produkt, którego jakość lub wyjątkowe cechy i właściwości wynikają ze stosowania tradycyjnych metod produkcji, za które uważa się metody wykorzystywane co najmniej od 25 lat. Jest to produkt powstały z zastosowania do jego wytworzenia tradycyjnych surowców, a metoda jego produkcji lub przetwórstwa jest zgodna z tradycją. Stare odmiany stanowią często składnik produktu regionalnego ale również same mogą stanowić wyjątkową wartość regionalną. Fasola Piękny Jaś z Doliny Dunajca, Polska fasola z orzeźkiem czy ziemniak Wyszo-borski zostały wpisane na Krajową Listę. Mimo, że lista ma charakter informacyjny i sam fakt rejestracji nie niesie ze sobą ochrony produktu to jest szczególnym wyróżnieniem, które promuje produkt, region, społeczność.

Jeżeli chcemy odnieść dodatkowe korzyści wynikające z uprawy odmiany znajdującej się na liście produktów regionalnych potrzebna jest jej rejestracja jako regionalnej lub amatorskiej. Pozwoli to na korzystanie, w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020 z płatności z tytułu „Zachowania zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie”.

Celem głównym Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Jednym z priorytetów PROW 2014-2020 jest odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa w szczególności w ramach pakietów przyrodniczych „Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego”.

Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne ukierunkowane jest na zrównoważone gospodarowanie nawozami, działania zapobiegające erozji gleb i przyczyniające się do ochrony gleb i wód, zachowanie i ochronę cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt, ochronę zagrożonych zasobów genetycznych roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, a także ochronę różnorodności krajobrazu.

Celem pakietu 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie jest zachowanie ginących i cennych odmian, gatunków, ekotypów roślin uprawnych, dywersyfikacja upraw na obszarach wiejskich, wytwarzanie nasion gatunków zagrożonych erozją genetyczną spełniających minimalne wymagania jakościowe, oraz uprawa i produkcja materiału siewnego odmian regionalnych i amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze.

Realizacja pakietu polega na uprawie lub wytwarzaniu materiału siewnego/nasion:

- odmian regionalnych i/lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze,
- pozostałych wskazanych gatunków roślin zagrożonych erozją genetyczną¹.

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest rolnikowi, jeżeli posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

Rolnik dobrowolnie przyjmuje na siebie zobowiązanie uprawiania w gospodarstwie odmian regionalnych, amatorskich lub gatunków zagrożonych erozją genetyczną na okres 5 lat. W zamian za to otrzymuje płatność, która ma rekompensować utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty. Płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych obejmujących koszty wykonania oceny wytworzonego materiału siewnego/nasion w laboratoriach urzędowych lub akredytowanych (dotyczy wytwarzania materiału siewnego/nasion). Koszty transakcyjne są uzależnione od liczby uprawianych gatunków roślin. Kwota ta będzie nie większa niż 20% całkowitej płatności. Kwota na refundację kosztów transakcyjnych będzie wypłacana wraz z wypłatą płatności za każdy rok realizacji tego pakietu, w którym dokonana została ocena wytworzonego materiału siewnego/nasion.

Tab. 1. Stawki w ramach PROW 2014-2020

Stawki PROW 2014-2020		Degresywność
Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	Uprawa	750 zł/ha
	Wytwarzanie nasion	1000 zł/ha
		100% stawki — 0,10 ha-50 ha 75% stawki — 50 ha-100 ha 60% stawki — pow. 100 ha Płatność przysługuje do maksymalnej powierzchni 5 ha dla poszczególnych gatunków /odmian roślin uprawnych

Rolnik realizujący zobowiązanie rolno-środowiskowo-klimatyczne w ramach Pakietu 6. ma obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej. Ponadto jest zobowiązany w przypadku uprawy odmian regionalnych i/lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze do zakupu kwalifikowanego materiału siewnego w pierwszym i czwartym roku uprawy danej odmiany. W drugim, trzecim i piątym roku uprawy tej odmiany może wykorzystywać materiał siewny uzyskany ze zbioru w poprzednim roku.

W kolejnych latach zobowiązania dopuszczalne jest zwiększanie lub zmniejszanie powierzchni objętej zobowiązaniem w odniesieniu do wielkości

¹Lista lokalnych odmian roślin uprawnych wspieranych w ramach Pakietu 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie: (i) pszenica płaskurka (*Tr. dicoccum*); (ii) pszenica samopsza (*Tr. monococcum*); (iii) żyto krzyca (*Secale cereale var. multicaule*); (iv) lnianka siewna (*Camelina sativa*); (v) nostryk biały (*Melilotus alba*); (vi) lędźwian siewny (*Lathyrus sativus*); (vii) soczewica (*Lensculinaris*); (viii) pasternak (*Pastinaca sativa*); (ix) przelot pospolicie (*Anthyllis vulneraria*); (x) gryka (*Fagopyrum esculentum*).

powierzchni objętej zobowiązaniem w pierwszym roku, przy zachowaniu limitu 5 ha dla danego gatunku rośliny/odmiany. Co oznacza, że rolnik może zmieniać powierzchnię poszczególnych upraw w kolejnych latach w zależności od potrzeb własnych. Uprawa może być prowadzona na różnych gruntach w kolejnych latach zobowiązania ze względu na potrzebę płodozmianu.

Rolnik (zachowujący odmianę) produkujący materiał siewny odmiany regionalnej lub amatorskiej ubiegający się o przyznanie pomocy finansowej będzie podany tym samym rygorom jak każdy inny producent materiału siewnego.

Przy wytwarzaniu materiału siewnego będzie musiał zapewnić w szczególności utrzymanie tożsamości i czystości odmianowej oraz uzyskanie materiału siewnego o odpowiedniej dla poszczególnych gatunków jakości, zwłaszcza zdolności kiełkowania. Rolnik winien prowadzić dokumentację prowadzonych plantacji i wykonywanych zabiegów i udostępniać ją organom kontrolnym Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Rolnik (zachowujący odmianę) dokonuje oceny polowej i oceny laboratoryjnej materiału siewnego w zależności od gatunku i kategorii roślin.

Pobiera próby do:

- oceny laboratoryjnej materiału siewnego odmian regionalnych i odmian amatorskich;
- oceny weryfikacyjnej sadzeniaików ziemniaka odmian regionalnych.

Składa wojewódzkiemu inspektorowi wykaz prowadzonych plantacji nasiennych odmian regionalnych, w terminie określonym dla składania wniosków o dokonanie oceny polowej.

Szczegóły dotyczące pakietu 6. zawarte są w rozporządzeniu **Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 marca 2015 r.** w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. 2015, poz. 415 z późn. zm.).